

Pogovori.

(Dalje.)

G. Ivo Ivanovič. Tako „jesenske“ so Vaše pesmi, kakor jesen, ki jo opevate v dveh pesmih. Ne trdimo, da so najslabše, kar jih imamo pred seboj za „na rešeto“. A take tudi niso, kakršnih si želimo. Poezija mora biti ne samo igrača, ampak res nekaj vzvišenega, kar preveva srce, kar nas povzdiga nad vsakdanjost. Pesnik mora čutiti — „nositi v prsih pekel al' nebo“, ne pa kar tako mrtvo pisati mrtvo besedo. Kar vidi, kar spoznava, predelati mora v sebi, in iz tega ustvariti novo delo. Duhovitosti mu je treba, da tako zazna snov, premišljati mora o njej in v lepi obliki podati ta sad svojega uma in srca bravcem. Kaj ni pesništvo tudi umetnost? In kaj hoče ta? Predočiti v krasni obliki lepoto dobrote in resnice, naj je že v vnanjem svetu ali v notranjosti človeškega srca. Ali moremo reči, da ste pogodili to v svojih pesnih? Snov bi še bila: kdo še ni opeval otožne jeseni, posebno, če mu je količkaj hudo „pri srcu“! Pa oblika bi tudi ne bila toliko pogrešna. Zdi se nam vendar tu in tam tako okorna, pa malopomembna. Kaj nam torej ne ugaja? Glejmo!

V jeseni na vrtu.

Hè, listi, od ljubljenih morate vej,
in veter drvi vas po vzduhu naprej . . .

Mladenču — se zdi mi — podobni ste vi,
ki sreča nemila mej svet ga drvi . . .

Na veji skor zadnji bo list strepetal,
in v svedrastem plesu z njim piš oddivjal . . .

Ah, žalostno, pusto na vrtu je res,
ko gole v zrak veje štrlijo dreves.

Le ti še, cipresa, krasno zeleniš,
tu liki zmagalec ponosna stojiš.

Jesen pomorila po vrtu je vse,
le tebi krasu ne oropa, ne stre.

Pač lepi simbol si nam upanja ti:
proročiš pomladne cvetoče nam dni. —

Hè, listi po zraku rumeni drve,
po glavi pa misli neštete roje.

Misli so navadne, preproste; preveč preprosta je tudi oblika. Nad čim bi se mogli prav za prav spotikati? Že začetek, ta „Hè“, nam ni po godu, in tisti „po vzduhu“ je tako malo pesniški! Primera je bolja. Dalje: „Vse — strè, drvé — rojé . . . niso čiste rime.

Hè, listi po zraku rumeni drve,
po glavi pa misli neštete roje:

kako ste spravili to v zvezo? Naj ne rojé toliko po glavi, ampak naj se lepo zvrsté in dobé obliko pravo in lepo, pa — upamo, da ne bo brez nič Vaša „muza“.

G. V-o Z-ški. Prosili ste nas, da naj preberemo dva Vaša soneta, če ugajata listu, in odgovorimo na dopisnici, ali naj še pišete, ali naj pustite pesništvo. Iz dveh sonetov — no! sodba se že nekako sklene: bodete-li zadovoljni ž njo ali ne, ne moremo reči. Pravimo: pesništvo je umetnost. To pa veste, da umetnikov je malo nasejanih po svetu. Marsikdo pač je izvežban v tej in oni stroki, a imena njegovega ne bo pripovedovala zgodovina. Zakaj? Bil je dober delavec, naredil to in ono dosti dobro, zelo dobro, a umetnik — ni bil. Dan mora biti od Boga za vsako umetnost; da pa se res pokaže v pravi popolnosti, mora dotični ta dar likati, vežbati in uriti, drugače ostane pač drag kamen, ki pa je nebrušen, brez vrednosti in cene. Mislite, da ni kak vaški slikar, ki je naslikal kako „znamenje“ sredi polja, tudi čutil vse vzvišenosti in sreče ob svojem delu, kakor mogoče kak Rafael ali Fra Angelico? In vendar kdo ve za njegovo ime! Slika je bila, slika: a umetnost? Kdo bi o njej govoril! Pesništvo je umetnost. Dana mora biti od Boga: „poezija, dar nebeški!“ Pesnik mora biti rojen, so rekli Latinci; a ti so tudi vedeli, da se mora pesnik učiti . . . Horacij je spisal celo knjižico o pesniški umetnosti. Pa zakaj Vam to pripovedujemo? Ne samo Vam bi hoteli to dokazati in dopovedati, ampak sploh našim mladim, sicer dobrim „pesnikom“. V Vaših dveh sonetih se vidi, da darú Vam je dobri Bog pač dal: vendar ste premalo vadili ga, in zato je zelo nepopolno — vsaj po obliki —, kar ste napisali. Ni čuda! Sami pravite, da ste obiskovali le jednorazredno šolo na deželi pred mnogo leti. In vendar ste si s pridnostjo in, kakor kaže, največ z branjem pridobili precej omike; s tem kažete, da človek dobre in trdne volje lahko napreduje, četudi bi imel manj pomočkov, kakor jih ima kdo drugi. Zato naj Vam v bodrilo, drugim v pouk natisnemo tu sem Vašega „Trpina“ dva soneta. Kakor kaže, hočete napisati cel venec takih sonetov, ki bi v njih izlili svoja čustva in svoje misli. Če Vam preostaja časa pri Vašem delu, mislimo, da ne bo brez koristi, ako bodele nadaljevali: seveda morate

trezno in premišljeno pisati, kar bode te čutili v svojem srcu.

Trpin.

I.

Nemiren pótnik zrè morjá širjavo,
v skrbéh, li ónikraj svoj cilj doseže;
tje priti mora, ker dolžnost ga veže,
kakó li bo prejádral pót tje pravo?

Dosegel rad bi boljšo očetnjavo,
a čoln mu med viharji brazde reže,
zgubeč se v tmíni — ki v deželo seže —
nakár mu zažari — daníca v glavo.

Ti luč nebeška! Vódi zemlje sina
iz jutra zárje notri do večera,
da pót ne uniči mu morjá globína. —

Vodníca ta je mila zvezda — vera!
v življenji za poštenega trpína:
vsaj več ne muči strast ga mnogotera.

II.

Spominjam se še često póta živo,
ko mlad ga deček nekedaj koračil,
gredé bodočnost svojo sem tolmačil,
da vzorno bodem si nabral gradivo

Kakó je bilo pač to goljufivo:
Meneč, z učenimi se bom enačil.
Hej čas! Preprostega me je zasačil —
ostal nevešč sem, kaj je temu krivo?

Kaj pač talent mi hasnil je podani,
ko dan mi nij bil rabiť sebi v srečo. —
Prešél je čas — so úki zakopani.

Izgúbil zlato dóbo sem učečo;
zamán je — kakor rožici po slani! —
V sonétih rad bi speval ból skelečo.

Nekoliko povedati le treba o Vaših proizvodih, da bode te videli, kaj mi vidimo, česar morebiti niste opazili sami. Da imate lepe misli, Vam nikakor ne odrekamo. A zdi se nam, da preveč mislite, česar ne poveste dovolj jasno. Tudi Vam rima nagaja včasih, da poveste kako prav brez potrebe. „Zgubeč se v tmíni — ki v deželo seže“ — kaj hočete s tem? „Zgubeč se“ — ni slovnično, ker je glagol-dovršnik. „Nakár mu zažari — danica v glavo (!)“ ... „Nakár“, kaj je to? Pa da danica v glavo zažari! „Iz jutra zárje notri do večera“ — iz zárje — notri do večera! „Da pot ne uniči“ ... pót ne uniči morja globína, je jako hiperbolično povedano. Konca tudi niste prav logično pristavili: vera je res vodnica človeku vsakemu, a zato ga strast mnogotera vendar še muči. Pač pa se ji po njej lahko ustavlja in premaguje. — Drugi Vam gre bolj gladko — res iz srca, dasi seve ni pravilen, ni „klasičen“. A le potolažite se, in četudi pravite: izgubil zlato dobo sem učečo (!),

vendar, dokler živite, se vedno še lahko učite in morebiti ne bo bol tako zelo skeleča. ki jo hočete, upamo s pridom, opevati v sonetih. Zdravi!

G. *Silvio*. „Drobne pesmi“ ste nam poslali, Hrvat bi rekel „sitne pjesme“, in skoraj bi jim prideli to ime s slovenskim pomenom. Je nekaj in vendar nič kaj, da bi imel človek užitek, ko jih je prebral. Besede — lepe, sladke „milotožne“ (je nekdo rekel), tako, da se pozna, da imate jezik dovolj v oblasti. A dobri prijatelj: barve so barve, ako jih kak otrok namaže na platno ali kak umetnik: in vendar kak razloček! Da je slika, kip, sploh vsako delo, katero hoče človeški um poobraziti, pokazati, predočiti, lepo delo, mora um imeti vendar najpoprej o tem, kar hoče v podobi, neko idejo ali duševno sliko. Tako i pesnik-umetnik. Je-li to že umetnost pesniška. če besede zлага drugo k drugi tako, da se vrsté v določeni obliki in po nekem pravilu? Potem je pesnik tudi vsak, ki spravi skupaj dober — besednjak! Ideja mora prešinjati pesnika, napolniti mu srce, a um mora skrbeti za to, da za uresničenje te ideje, te slike, rabi kolikor možno dobro, dovršeno obliko. Zdi se mi, da nekateri „pesniki“ delajo pesem brez pravega namena in brez misli; kakor bi o tem, ko začnejo pesem, domnevali: se bo že kaj naredilo. Ravnaajo kakor tista mlada žena, ki je možu povedala, ko jo je vprašal, kaj bo spekla: „Bomo že videli nazadnje!“ Je bila pač umetnica! Poglejmo nekatere teh Vaših „drobni pesmij“. Ali smo morebiti preostri? Precej prvo!

V gozdu slavec melodije
v strune blagoglasne lije;
v slast družici jih popeva,
kadar mrak zemljo odeva.

Srce mi veleva moje,
kadar vroče bije boje:
vzemi v roke strune krasne,
sviraj speve blagoglasne.

Ali ni res? Bere se to gladko; tudi rima, oblika sploh ni napačna. Ali pa je v teh osmih vrsticah kaj prave misli? Naj že dovolimo slavcu, da „lije v strune blagoglasne“ svoje melodije, a kako naj dobimo zvezo s to mislijo, pa z mislijo, da njemu srce (pesnikovo) veleva „svirati i takó blagoglasne speve“? Mrak se vlega, vse je mirno, in slavec poje; srce bije boje (kar ni ravno prav „blagoglasno“ ta „bije boje“), naj blagoglasno poje. „Strune krasne“, kako prisiljeno! Od krasnih ali manj krasnih strun bo lep glas, če so le dobro ubrane. Speve svirati... tudi to je nezmysel, če pomislite pomen besedij.

(Dalje.)

M. B.

Pogovori.

(Dalje.)

G. *Silvio*. Vzemimo drugo Vašo pesem!

Na veji so listi trije ljubkovali,
snovali med sabo so nade lepé.
Življenja radosti so vse uživali,
nikdar jim ni sreče kalilo gorje.

V deželi jesen je otožna nastala,
prihrula je burja od skalnih gorá
ter liste presrečne raz vejo zmetala,
odnesla na razne strani jih svetá . . .

Če mi morete povedati, kako idejo — to se pravi: pametno idejo! — ste imeli ob tej „drobni pesmi“, pa Vam dam — cekin. Na veji so trije listi, ki uživajo „grozno“ srečo; snujejo med sabo lepe nade; uživajo vse radosti življenja; nič jim ne kali sreče: prva slika. Ali so samo ti trije listi tako srečni, ali veja sploh drugih nima? Pa pustimo to! Druga slika: otožna jesen nastane v deželi; prihruje od skalnih gorá burja; zmeče na tla presrečne liste in jih odnese na razne strani sveta“ (menda ne na vse štiri!). Toliko burje za tri liste! Ali naj jih sedaj pomilujemo, ali naj se jim smejemo, ali kaj — tem listom? In kaj je namen tem „listom“? Morebiti, da nam pokaže pesnik minljivost vse sreče? Ali da „usoda“ razdružuje, če se ljudje tudi vkup tišče, kakor „trije listi“? Ponavljamo: prave ideje ni, — srce je prazno ob taki pesmi.

Poslušajmo še, kako pripoveduje v tretji, „potočiču“, kaj da dela in kaj naj dela.

Čez širno hitiš mi planjavo
in tečeš, potočič, v daljavo.
Sveta ogleduješ krasoto
in zemljo namakaš z mokroto.

V dolino ti tekel boš širno,
tam videl vasico boš mirno;
ob tebi bo deklica stala
in v vale se bo ozirala

Imela bo ličeca mila,
tolažbe te bode prosila.
Pri njej se ti malo ustavi
v imenu jo mojem pozdravi.

Ubogi potočič! Hiti in teče, pa mora vendar ob tem ogledovati krasoto sveta in namakati, seve z mokroto zemljo! Zato mu velevala menda, da naj se odpočije, kakor kdaj Jozue Jordanu, naj se „malo ustavi“ tam v „širni dolini pri mirni vasici“. Kako natanko pesnik ve, da pride deklica k potočiču, kjer se bo v vale ozirala in „tolažbe ga prosila“: ali bo morda žejna, ali v samomornih mislih? „Imela bo ličeca mila, tolažbe te bode prosila“ — kaka motivacija je neki to? — Da je misel sama na sebi

pesniška, da je takih pozdravov, če ne po „potočiču“, pa po oblaku ali tici, poslal več ali manj vsak tudi „boljši“ pesnik, vemo. A da bi ta „pesniška“ misel tu bila povedana res pesniško in da se bo ob njej ogrela in utolažila katera deklica, tega ne verjamemo, četudi to pravi pesnik sam. Ali naj beremo še dalje? Dobro! Četrta je kratka:

Na nebesu zvezda
prekrasno miglja,
in druga ob njej mi
bajevno igra.

In zvezdice gledam,
in gledaš jih ti:
a jezik uporno
obema molči.

Ali niso to samo besede? Prosimo lepo: kaka misel je vendar v tej drobni igračici? Kje najdete sploh stika zadnjih dveh vrstic s prejšnjimi? Zato, ker zvezdice „gledam jaz in gledaš jih ti“ — jezik uporno molči! Še manj logike in istine je v peti Vaši:

Golobica mlada
z golobnjaka je zletela
in pred hišnim pragom
zmučena je obsedela.

K nji prišel je
deček zoren lic rudečih,
poleg nje je sedel
deček zorni lic cvetečih.

Krasna golobica
mojih prvih let veselje,
glej, kako združile
s tabo so me vroče želje!

Naj se nam očita, kar hoče, da smo strogi, nepravični, pristranski: a reči le ne moremo, da ima ta pesem kaj pametnega. Pomisli človek to golobico! Iz golobnjaka zleti, pa zmučena obsedi pred hišnim pragom! In „zoren, zorni deček“ rudečih cvetečih lic — sede poleg nje! In ta podoba je pesnika navdušila, da je vzkliknil: „Krasna golobica, mojih prvih let veselje!“ Prvih let veselje! In kako, da so ga „vroče želje“ ganile, da sede poleg te krasne golobice? O! pamet, pamet, dobri naš pesnik! Sicer bomo morali res rabiti domačo prislovico, ki pravi, da „tak človek sliši travo rasti“. Da pa ne pravimo tako brez pravice, kaže nam šesta Vaša pesem. Še to denimo sem!

Ob oknu odprtem sedim,
in v jasno oziram se noč,
kot biseri zvezde bleščé
in cvetke šepčejo si.

In da razumejem, se zdi,
to zvezd šepetanje skrivno;
in da razumejem, se zdi,
ta skrivni, bajevni spev cvetk. (!)

In v jasno oziram se noč,
otožno zrem v zvezdno nebo,
spev cvetk na uho mi doni,
a v prsih se krči srce . . .

Za božjo voljo: pojdite od odprtega okna
proč! Srčni krč, pa bo po Vas! — Vi raz-
umejete to „šepetanje“ zvezd in „skrivni,
bajevni spev cvetk“ (torej te že kar po-
jajo): a mi moramo reči, da ne „razumejemo“
ni Vas. Pa dobro, da ste pripomnili: „se zdi“.
Nam se zdi, da se Vam res le samo zdi.
Ko bi umeli lepo nočno prirodo, ko bi Vas
le-ta kakor pravega pesnika mogla ganiti z
vso svojo lepoto, no, ne bi mogli tako, re-
cimo prav milo, nerodno opisovati lepe noči.

Ker smo že toliko napisali in Vaših
pesmij prepisali, naj tu sledita še dve zadnji,
da bodete Vi in naši potrpežljivi bravci spo-
znali, da moramo v polni meri ostati ob
svoji trditvi, ki jo mislimo izreči ob koncu.
Evo ju Vam!

Dve kaplji v morji sta združili se
v pomladi, polni cvetja belega,
in dneva jasnega ste veselili se,
ah dneva jasnega in solnčnega.

A dvignil se je divjajoč vihar,
ob skalo kaplji prileteli ste;
v ločitev jima bil je to udar:
ob skali v prah se zaleteli ste.

Oj duše mlade vas sovražijo,
zavratne ve, morilne ve moči,
in dasi ločene, vas vničijo,
le bojte, bojte se tedanjih dnij.

Pesnik — pravi pesnik — jemlje rad
svojo snov iz prirode. Zakaj ne, ko „stvar-
nica vse mu ponuja“? To snov predela in v
lepi obliki slika, da človek, rekel bi, gleda
prirodo živo pred seboj in se uči od nje.
A za to, kakor za vsako drugo snov, ki jo
hoče obdelavati, mora imeti prave pojme,
da jim more dati tudi pravo obliko, pravi
izraz, prave besede. Prave pojme: mora vi-
diti, kar se res vidi, in slišati, kar se res
sliši. Besede pa so izraz jasnih, treznih mislij
in so vezane na čas in na obliko: na čas,
da se logično, dosledno druga za drugo
vrsté; na obliko, da kažejo, kaj hoče pisatelj
povedati in kako si mora bravec predstav-
ljati to, kar si je predstavljal pesnik. Sedaj
pa, če se komu ljubi, naj prebere še jeden-
krat to „pesem“. Če kdo ugane, kaj je pesnik
hotel povedati, kaj si je mislil ob teh be-
sedah (o sliki ne moremo niti govoriti) —
pa je res — umen. „Dve kaplji v morji (!) sta

združili se“ — pa ravno v pomladi „polni
cvetja belega“ — kje je to „belo cvetje“ in
zakaj ravno na tak jasen dan ah! jasen in
solnčen dan? Ah — —! Ubogi kaplji raz-
leteli! — ah! Pa te „mlade duše“ — bodo-li
razumele, česa naj se bojé: tedanjih dnij
— ah!?

Še zadnje smo obljubili, torej:

Že nagnil se je dan,
in solnce je utonilo,
večer tedaj krasan
nebo je porodilo.

V teh štirih vrsticah smo zvedeli, da se
je večerilo, kar je umljivo vsakemu, ki ve,
da se svet — suče; dalje:

Kjer Triglav v zrak kipi,
tam zdaj oblaček vstaja
in višje zmir hiti;
še več jih ž njim prihaja.

To je že vredno, da nas pesnik opozori:
večer se dela — noč prihaja, vse pojde k
počitku, a glej: oblaček vstaja in ž njim
jih še več prihaja — ponočnjaki!

In temno je nebo,
ki prej je jasno bilo;
oblačku se nebo
mogočno je vклонilo . . .

Grozno: nebo se je mogočno vклонilo
oblačku! Kaj bo iz tega?

Ni majhen ta oblak,
ki se je kvišku vzdignil,
to rod je moj krepak,
k prosveti se je dvgnil . . .

To torej še oblak ni? Rod krepak je,
ki se je dvignil in vzdignil! Pa tam, kjer
Triglav v zrak kipi, ta rod vstaja in stemni
jasno nebo, da se mu ukloni to nebo? In
kaj je „die Moral von dieser G'schicht“?

Morebiti so nam potrpežljivi bravci v zlo
vzeli, da smo se toliko časa pečali z Va-
šimi „drobnimi pesmimi“. Hoteli smo po-
kazati, da ni dovolj pesniku, da pove nekaj
besed, da mu teče dovolj gladko govorica,
celo zunanja oblika sama ne zadostuje: tem-
več pesem mora imeti zdravo jedro, zdravo
misel. Tega, ne zamerite i Vi, pogrešamo v
pesmicah Vaših, zato Vam moramo svetov-
vati: mislite najprvo, naredite si pametno
sliko s predmeti, potem šele vrzite misel na
papir. Če Vam veleva srce, kakor pravite v
prvi, „da vzemite strune krasne v roke“ —
poslušajte jih, pa slušajte tudi, da Vam ve-
leva: „sviraj speve blagoglasne“. Ne
praznih besedij, ne dvomnih podob, ne brez-
barvenih slik nam rišite, ampak iz življenja
jemljite za življenje!

M. B.

(Dalje.)